

זה הדדדד

תערוכה ניפו לציון
יום האדמה
עמ' 9

زوهد بديع ZO HADEREKH

גיליון 18 / 13 במאי 2026

שוננו של הבון הלבנוני

הכיבוש הגיע
לליטאני

עמ' 10

השר קיש נגד
האקדמיה

עמ' 5

קול המאבק
ב-1 במאי

עמ' 6

מפלה
לשמאל בהודו

עמ' 7

הייל, קצין!

אל תתן יד לפושעי מלחמה

לבנון 2006

מכתבים למערכת

השלום - עניין קיומי לכולנו

פעם מצרים הייתה האויב המסוכן ביותר של ישראל, והשלום הסיר את האיום הכי גדול לביטחונה וקיומה של ישראל. חשוב לזכור את הנסיבות לחתימת הסכמי השלום עם מצרים. בתקופת המלחמה הקרה, העולם נחלק לפרו-אמריקאי מול פרו-סובייטי. מצרים שינתה אוריינטציה, מסובייטית לאמריקאית. חלק מהעסקה היה לחץ אמריקאי להוצאת ישראל מחצי האי סיני הכבוש תמורת שלום. דווקא ממשלת הימין של בגין שהתכוונה לספח את סיני נאלצה לוותר ולחתום על חוזה שלום עם מצרים.

כאשר היה חשש שממשלת בגין תפספס את הסיכוי לשלום, הוקמה תנועת "שלום עכשיו" שדרשה לעשות שלום עם מצרים. זאת הייתה הפעם הראשונה שתנועת השלום בישראל הייתה המונית. בעת מלחמת עיראק הזכירו המדינות הערביות לארה"ב שיש עוד כיבוש.

האמריקאים הבטיחו לטפל בו לאחר הוצאת עיראק מכוויית. הם הביאו לוועידת שלום במדריד. אבל שום משא ומתן לא הביא לשלום המיוחל. אחרי נפילת ברה"מ, לחצה ארה"ב על ישראל להיכנס למשא ומתן לשלום, אבל לא לחצה לחתום על שלום. לא היה אינטרס...

כפי שזה נראה, לפלסטינים אין מה לתת לארה"ב שיכול לשרת אינטרסים מובהקים שלה. לכן אנחנו רואים ניסיונות חוזרים ונשנים להוביל למשא ומתן לשלום, אבל אין לחץ משמעותי להגיע להסכמי שלום. אך את המכה הקשה ביותר לתנועת השלום נתן ברק, כאשר הכשיל את המשא ומתן לשלום עם סוריה (שאמור היה לכלול את לבנון). הוא הוציא את צה"ל באופן חד-צדדי מדרום לבנון ובכך גרם לחיזוק חיזבאללה. לאחר מכן הכשיל את המשא ומתן עם הפלסטינים והכריז שאין עם מי לעשות שלום.

בין שאר הטעויות האסטרטגיות שלו, נתניהו מוביל מדיניות השוללת את השלום כאופציה ומבססת את ביטחונה וקיומה של ישראל רק על הכוח המבצאי. הסכמי הנורמליזציה שחתם עם מספר מדינות סוניות מבוססים על הסלמת הסכסוך המשועשע (שתי מדינות חוצצות בניגון) עם איראן לסכסוך מרכזי. ישראל מחליפה את ארה"ב בהגנה עליהן מפני איראן השיעית. שלום מבטל איומים ביטחוניים בעוד הסכמי הנורמליזציה הסלימו אותם!

ב-2002 אימצה הליגה הערבית את יוזמת השלום הסעודית, המציעה שלום עם כל העולם הערבי והמוסלמי תמורת סיום הכיבוש ופתרון מוסכם לבעיית הפליטים. הבטחת קיומה וביטחונה של ישראל!

במדיניותו, ראש הממשלה בנימין נתניהו אך מחזק את שאיפתה של איראן להגיע לנשק גרעיני. אם ישראל חפצת קיום, הרי שעליה לפנות לדרך השלום.

כאן תפקידה של תנועת השלום הישראלית: לשכנע את הציבור שהשלום הוא עניין קיומי עבורנו (לא צריך לכפות אותו עלינו) ושיוזמת השלום הסעודית היא הדרך להשיגו.

עמוס גבירץ, קיבוץ שפיים

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל
zohaderekh@gmail.com

או לחיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

דברים בשם אומרם

פתטי: תשובת ההסתדרות ליוקר המחיה

"ההסתדרות ממשיכה במאבק ביוקר המחיה באמצעות מבצעים מיוחדים לחברים ב'סופר החברתי'. במסגרת המבצעים, מוצעים באתר הסופר החברתי מוצרים מתאימים לארוחת החג כמו במחירים מסובסדים, עידן נסימי, מנכ"ל הסופר החברתי: 'שמנו דגש על מוצרים מרכזיים לשולחן החג, במחירים הוגנים שמסייעים להתמודד את יוקר המחיה'"

דיעה ב"דבר", האתר ההסתדרותי, 7.5

גאווה ציונית: הורגים יותר מאי-פעם

"יש היום הרבה אנדרטאות צולעות בכפרים הפלסטיניים של כאלה שניסו לחדור וחטפו, אז יש מחירי משלמים... אני כל הזמן הופך את הכפרים לעימותים, אומר אלוף פיקוד מרכז אבי בלוט בכתבה שהתפרסמה בעיתון 'הארץ' ב-3 במאי. 'הערבים מבינים שהקם להורגן השכם להורגו' זה בכללי המזרח התיכון, ולכן אנחנו הורגים כמו שלא הרגנו מאז 1967, מסביר בהמשך הקצין הבכיר את מדיניות הירי של ישראל בגדה המערבית. בלוט מתהדר בהרג הנרחב בגדה: 'הרגנו 1,500 מחבלים בשלוש שנים... 96% מתוך 1,500 הרוגים הם מעורבים בטרור, רק 4% בלתי מעורבים'. מאז אוקטובר 2023 עד 22 באפריל 2026 הרגה ישראל 1,066 פלסטינים בגדה המערבית, בהם 231 ילדים. רובם המוחלט נהרגו מאש הצבא ו-32 מה נהרגו בידי מיליציות מתנחלים. השימוש בתותח 'מחבלים' כדי להתיר את דמם של הפלסטינים משקף את תפיסת העולם של בכירים ישראלים רבים ביחס לפלסטינים בעזה ובגדה המערבית. כך, בתחילת 2025 אמר שר הביטחון כ"ץ כי ישראל תפעל במקרה הצורך בגדה המערבית כפי שפעלה בעזה. שר האוצר ושר במשרד הביטחון האחראי על מנהלת ההתיישבות סמוטריץ' אמר בנובמבר 2023: 'ישנם שני מיליון נאצים' בגדה המערבית' ובהמשך הצהיר כי 'שכם וג'נין צריכות להיראות כמו ג'באליה'. לאחר ההומניזציה מוחלטת של פלסטינים בישראל, ובפיקודו של האלוף בלוט, הצבא מעמיק את הדיכוי של הפלסטינים, ומקיים מדיניות של טיהור אתני בגדה המערבית".

רשומה בפייסבוק של "בצלם", 8.5

אין גאווה בציונית שחייבת להיעלם

"ישראל אינה יכולה להתקיים כמדינה נורמלית תחת האידיאולוגיה הציונית. הציונות חייבת להיעלם כי היא הופכת את ישראל למדינת אפרטהייד. בלי ציונות, המדינה הישראלית היא לא הולכת לשום מקום".

פרופ' עומר ברטוב, "הארץ", 6.5

שובו של הבוץ הלבנוני

עשן מיתמר לאחר הפצצה ישראלית על הכפר ג'וז במחוז נבטיה שבדרום לבנון, 10 באפריל 2026 (צילום: לאורינט לז'ור)

בסרט הזה כבר היינו: ישראל כבר צברה ניסיון מר בהסתבכות ב"רצועת ביטחון" בדרום לבנון. בפעם הקודמת זה נגמר בהקמת חיזבאללה, במאות הרוגים ישראלים ובנסיגה אחרי 17 שנים של לחימה בלתי-פוסקת. אסור לתת לתאוות המלחמה האינסופית של נתניהו לגרום אותנו שוב לשגרת כיבוש מדממת, אשר תגבה מחיר יקר משני הצדדים. החלופה למדיניות הימין ברורה: לצאת מיד מלבנון ומיתר השטחים הכבושים ולחתור להסדר שלום אזורי כולל.

אסף טלגם

הקומוניסטים הלבנונים

קוראים להפסקת אש מיידית

המפלגה הקומוניסטית הלבנונית פרסמה בשבוע שעבר גילוי דעת הקורא להפסקת אש מוחלטת ומיידית במדינה, ומבהיר את עמדותיה הייחודיות של המפלגה בסוגיות העומדות על סדר היום הפוליטי בלבנון. בגילוי הדעת הדגישה המפלגה כי היא מתנגדת לחסות האמריקאית על המשא ומתן לסיום המלחמה, שכן ארה"ב היא בת-ברית של ישראל ושותפה לתוקפנות נגד מדינות האזור.

עוד מתחו הקומוניסטים הלבנונים ביקורת עקיפה על חיזבאללה, בציינם כי ההתנגדות לכיבוש הישראלי צריכה להיות בעלת אופי פוליטי, עממי וחילוני – ולא התנגדות על בסיס עדתי המשרתת אינטרסים חיצוניים. כן ציין גילוי הדעת כי הקומוניסטים הלבנונים היו "הראשונים להוביל התנגדות לאומית לכיבוש הישראלי, ושילמו מחיר כבד בנפש לאורך עשורים". נוסף על כך קשר גילוי הדעת בין שחרור מהכיבוש לבין שינוי פוליטי וחברתי ובניית מדינה חילונית ואל-עדתית בלבנון.

בגילוי הדעת צוין כי המפלגה הקומוניסטית הלבנונית תומכת בעקורים הרבים במדינה באמצעות "ועדת החוסן העממית" שהקימה ב-2023 במטרה לסייע למשפחות העקורים ולדאוג לצרכיהן, לרבות פתרונות דיור והקמת מסגרות לסיוע הדדי בין בני כל העדות.

כמו ברצועת עזה, גם בלבנון יש "קו צהוב" עליו הכריזה ישראל בעקבות הפסקת האש ב-17 באפריל. זה מסמן את תחום רצועת הכיבוש מעבר לגבול. מדרום לקו הצהוב כובשת ישראל שטח בגודל 608 קמ"ר, שהם כ-6% מאדמת לבנון. כוחות הצבא אינם מאפשרים לאזרחי לבנון שהתגוררו ביותר מ-50 כפרים בשטח זה לשוב לבתיהם (ר' ידיעה נרחבת בעמ' 10).

כעת, יותר מחודשיים לאחר תחילת הלחימה, תושבי דרום לבנון ברובם עדיין עקורים. רבים מבתיהם נפגעו בהפצצות או נהרסו באופן בידי כוחות ישראליים. לפי הערכות, יותר מ-1.2 מיליון לבנונים

נעקרו מבתיהם כתוצאה מהפצצות וצווי פינוי ישראליים.

שעות ספורות לאחר תחילת הלחימה בין ישראל לחיזבאללה ב-2 במרס, פרסמה ישראל צווי פינוי ליותר ממאה כפרים בדרום המדינה. המוני עקורים התפנו לצור, לצידון, לביירות ולערים נוספות. ב-4 במרס הורה הצבא לכל מי שמתגורר מדרום לליטאני להתפנות צפונה, וב-12 במרס הורחבו צווי הפינוי עד נהר הזהראני. כמו כן פורסמו צווי פינוי לפרברי דרום ביירות (הדאחיה) ולכפרים בבקעת הלבנון. כך הורתה ישראל על פינוי 14% משטחה של לבנון.

הדמיון לרצועת עזה אינו מקרי. שר הביטחון ישראל כ"ץ אף הורה לצבא ליישם את "מודל רפיח ובית חאנון" בדרום לבנון – כלומר להשמיד את הכפרים הסמוכים לגבול. לפי העיתון "גרדיאן" הבריטי, מאז הפסקת האש קצב הריסת הבתים באזור הכבוש בדרום לבנון עלה באופן משמעותי.

נזקים לתשתיות ולשטחים חקלאיים

בתוך כך, למעלה מ-560 אלף דונם של קרקעות חקלאיות בלבנון נפגעו מהתקיפות הישראליות המתמשכות, עם נזקים הרסניים למשק החי ולתשתיות ייצור המזון בדרום – כך על פי משרד החקלאות בביירות, שהזהיר מפני איומים גוברים על ביטחון המזון והכלכלה הכפרית. על פי הדיווח, כ-180 אלף דונם שספגו נזק ישיר הם 22.5% מהאזורים החקלאיים הנמצאים באזורי העימות בדרום. כמו כן, 64 יישובים חקלאיים בדרום רשמו דרגות שונות של הרס המשפיע על קרקעות חקלאיות, מערכות השקיה, תשתיות חקלאיות ואספקת תוצרת חקלאית טרייה לביירות וליתר ערי המדינה.

במקביל השמידה ישראל תשתיות אזרחיות ברחבי לבנון, בהן גשרים על נהר הליטאני. מתקפה זו היא פשע מלחמה, שכן גשרים הם תשתית הכרחית להעברת אספקה חיונית לאזרחים בדרום לבנון – שחלקם נלכדו באזור ללא יכולת להתפנות בעקבות הרס הגשרים. יצוין כי לפי משרד הבריאות הלבנוני נהרגו 2,869 איש ו-8,730 נפצעו כתוצאה מתקיפות ישראליות מאז 2 במרס. למרות הפסקת האש, ההפצצות הישראליות בלבנון נמשכות, וכך גם מתקפות חיזבאללה על כוחות הכיבוש ועל יישובי הצפון. רחפני הנפץ של חיזבאללה גוברים מהצבא מחיר כבד מדי שבוע, וכפי שהוכיחו ארבע שנות מלחמה באוקראינה – טרם נמצא לכך פתרון טכנולוגי-צבאי.

מת מפצעיו פלסטיני שנורה בידי מתנחל

בחדש פברואר פשטו שוטרים ואנשי עיריית ירושלים על שלושה בתי ספר שמפעילה הסוכנות בסילוואן, ואדי ג'וז וצור באהר. על פי הודעת הסוכנות, השוטרים ניסו להיכנס לשטח בתי הספר, אך המנהלים סגרו את השערים ומנעו זאת מהם. בבית הספר בוואדי ג'וז הופסקו הלימודים והתלמידים שוחררו לבתיהם. בשני בתי הספר האחרים נמשכו הלימודים אך החשש לסגירתם גובר.

בנוסף באו אנשי העירייה, מלווים בכוחות מג"ב, לאותו מרכז להכשרה מקצועית בו נורה השבוע איימן רפיק מוחמד אל-חשלמון. באזור התפתחו עימותים, והחיילים ירו גז מדמיע ורימוני הלם. לאחר שכוחות הכיבוש עזבו את המקום שבו עובדי המרכז להכשרה מקצועית למקום וגירשו את נציגי העירייה.

לאחר הפשיטה הדגישה אונר"א כי מדובר בהפרה חמורה של זכויות האו"ם ושל הזכות הבסיסית של ילדים פלסטינים לחינוך. אונר"א הבהירה כי לא תירתע ממדיניות ההתקפה והרדיפה של הכיבוש, וכי היא תמשיך לבצע את שליחותה בהתאם למנדט שנתן לה האו"ם. מנהל הסוכנות, פיליפ לזריני, מסר אז כי "הזכות לחינוך נמנעת מילדים ובני נוער במזרח ירושלים שלומדים בבתי הספר של אונר"א". לדברי לזריני, "היום, כוחות ישראלים ואנשי עיריית ירושלים נכנסו בכוח למרכז ההדרכה של אונר"א בקלנדיה וציוו על פינוי המידי. לפחות 350 תלמידים ו-30 אנשי צוות נכחו ונפגעו. גז מדמיע ורימוני הלם נורו". הוא הוסיף כי "האירועים השפיעו על 250 ילדים בשלושה בתי ספר של אונר"א במזרח ירושלים ו-350 חניכים במרכז ההדרכה בקלנדיה, מתחם גדול של האו"ם".

יור ועדת החינוך התפרץ לדין

באונ' העברית לציון הנכבה וסולק

יור ועדת החינוך של הכנסת, ח"כ צבי סוכות (הציונות הדתית), התפרץ השבוע (11.5) לדין באוניברסיטה העברית לציון הנכבה, שארגן תא הסטודנטים ג'פרא (בל"ד). במהלך העימות עם המשתתפים, סוכות תקף אותם אך לבסוף סולק מהכיתה.

תא הסטודנטים ג'פרא כינה את התנהלותו של סוכות "מחזה גזעני, מסוכן ומתגרה", תוך גינוי ההסתה נגד הסטודנטים הערבים. "זו זכות אנושית, פוליטית ולאומית לצייץ את הנכבה", מסרו והאשימו את הנהלת האוניברסיטה באחריות לאווירה בקמפוס. לדברי התא, "ניסיונות ההפחדה והרדיפה לא יצליחו להשתיק את הנרטיב הפלסטיני או למנוע מהסטודנטים לבטא את זהותם ואת זיכרונם הקולקטיבי".

כזכור, ח"כ סוכות פרץ בליווי מספר מתנחלים ב-15 בפברואר לבית הספר התיכון לבנות בלובן אישקיה, מדרום לשכם בשטחים הפלסטיניים הכבושים, במהלך יום הלימודים. סוכות נכנס ללא רשות לחצר בית הספר יחד עם מתנחלים חמושים באופן מתריס, צילם בתוך שטח בית הספר ואיים על הצוות החינוכי. חיילים פרצו לכפר מיד לאחר שהמתנחלים יצאו משטח בית הספר. לטענת סוכות "הושלכו אבנים בקרבת בית הספר".

משרד החינוך וההשכלה הגבוהה הפלסטיני גינה את "פריצת כנופיות המתנחלים", בהובלת סוכות, לבית הספר התיכון לבנות במהלך שעות הלימודים. המשרד הדגיש כי מדובר בפריצות חוזרות "המכוונות נגד הסביבה החינוכית הפלסטינית".

הצעיר קוסיי איבראהים עלי ריאן, בן 29 מהעיירה קראוות בני חסאן שממערב לסלפית, מת השבוע (11.5) מפצעיו בבית החולים בילינסון, כחודש לאחר שנעצר לאחר ירי של מתנחל לעברו. מועדון האסיר הפלסטיני מסר כי ריאן, אב לילדה, נעצר בידי כוחות הכיבוש ב-15 באפריל לאחר שנורה בידי מתנחל באזור ואדי עבאס, סמוך לעיירה דיר איסתיא.

בעת מעצרו טענו רשויות הכיבוש כי ריאן ניסה לבצע פיגוע דקירה ומעצרו הוארך בשמונה ימים. מאז דרש עורך דינו לקבל הבהרות מלאות על מצבו הרפואי. זאת, לאחר שנמסר לו כי ריאן מחוסר הכרה ומחובר למכונת הנשמה. לדברי מועדון האסיר, "טענות שהציגה התביעה הישראלית בתחילת מעצרו, שלפיהן התכוון לבצע פיגוע דקירה, הן טענות שווא". לטענתם, במקרים דומים התביעה התעקשה על המשך המעצר, ואילו במקרה זה לא הוצגה דרישה דומה, ו"הדבר מצביע על כך שריאן נורה למוות בדם קר על בסיס טענות ומצגים כוזבים".

מועדון האסיר הטיל על רשויות הכיבוש הישראליות את מלוא האחריות למותו של ריאן. המועדון קרא למוסדות זכויות האדם הבינלאומיים "לשים קץ למצב של חוסר מעש" ולמה שהגדיר כ"שיתוף פעולה בפועל עם המשך מדיניות ההשמדה נגד העם הפלסטיני, לרבות הוצאות להורג וירי שהפכו למדיניות יומיומית".

פריצה אלימה למתחם אונר"א

מוקדם יותר באותו יום הודיע משרד הבריאות הפלסטיני כי צעיר נהרג בידי כוחות הכיבוש וגופתו הוחזקה במחנה הפליטים קלנדיה, צפונית לירושלים. הצעיר, איימן רפיק מוחמד אל-חשלמון, בן 30, תושב ארדאם, נפצע מידי כוחות מג"ב במהלך פשיטה למחנה הפליטים קלנדיה, צפונית לירושלים.

סוכנות וואפא דיווחה כי כוחות הכיבוש פרצו למרכז ההכשרה המקצועית של אונר"א שמול המחנה, וירו מטח כבד של גז מדמיע, רימוני הלם וכדורים חיים. הירי הוביל לפציעתו של הצעיר אל-חשלמון בראשו. על פי הידיעה, לא ניתן לצוותי האמבולנס הפלסטיניים להגיע אליו, ומאוחר יותר הוא מת מפצעיו.

כמו כן ירו כוחות הכיבוש כדורים חיים ישירות לעבר עיתונאים במהלך הפשיטה, תוך שהם עוצרים כמה צעירים במקום. שוטרי מג"ב גם סגרו את הרחוב הראשי הסמוך למחנה קלנדיה בשני הכיוונים, ומנעו מעבר כלי רכב. אגודת הסהר האדום מסרה כי צוותיה טיפלו בילד בן 15 שנפצע מכדורי גומי בתחומי מחנה קלנדיה.

מצה"ל נמסר כי הצעיר "נורה לאחר שירה לעבר הכוחות באמצעות נשק ארוך", וכי החיילים לא נפגעו מהירי. באו"ם טוענים כי המתחם, כמו יתר המתחמים בירושלים, נהנה מחסינות האו"ם, וישראל הפרה את החוק הבינלאומי כשפלשה אליו. יצוין שאשתקד עבר חוק ביוזמת הימין הקיצוני האוסר על פעילות אונר"א בתחומי מדינת ישראל. מתחם קלנדיה נמצא מעבר לגדר ההפרדה, אך בתחום המוניציפלי של ירושלים המזרחית שסופחה לישראל.

המרכז מכשיר מאות נערים ממוחנות פליטים בגדה לעבודה בתחומים כגון חשמל, מיוג אוויר ומכונאות. מאז שאושרו החוקים שנועדו להקשות על אונר"א את פעילותה בירושלים המזרחית שתחת כיבוש ישראלי, בגדה המערבית וברצועת עזה, בוצעו כמה פשיטות על המתחם, שאותו ממשלת הימין מתכוונת לסגור.

בין קיש לסטודנטים במדים - האקדמיה במצור

טקס יום הנכבה באוניברסיטת תל-אביב, 2024 (צילום: זו הדרך)

על תוכניות הלימוד הייעודיות לאנשי צבא ומשטרה. המצב מראה שהקו המפריד בין בסיס צבאי למוסד להשכלה גבוהה מיטשטש. נוכחות של נשק חם בקמפוס אינה רק עניין בטיחותי. הנשק הוא גורם מרתיע "שקט" – קשה לקיים דיון וויכוח נוקב או להביע עמדה מאתגרת כאשר מולך יושב אדם חמוש. הנוכחות של סטודנטים במדים הנושאים נשק בכיתות הופכת את המרחב האזרחי למרחב מיליטריסטי, שבו הכוח הפיסי נוכח תמיד ומעביב על הדיון והמחשבה הביקורתית.

הסטודנטים הערבים - הראשונים לשלם את המחיר

אווירה מלחמתית זו גובה מחיר כבד מנשוא במיוחד מהסטודנטים הערבים. עבורם הופך הקמפוס ממרחב של הזדמנות ושוויון למקום של ניכור וחשש מתמיד. השילוב בין נוכחות צבאית מוגברת לבין הדיכוי המתמשך של חופש הביטוי והפעילות הפוליטית הסטודנטאליית יוצר סיר לחץ מסוכן. כאשר תנועות פוליטיות מושקות וקולות ביקורתיים נתקלים בסנקציות ובמעקב, האוניברסיטה כבר אינה מקום של חינוך לאזרחות פעילה אלא מנגנון של ציות. השאלה העומדת לפתחנו היא איזה עתיד אנו מבקשים עבור הצעירים שגדלים כאן. האם נרצה לגדל דור שרואה בחיכוך הצבאי ובכוח הזרוע חלק בלתי נפרד מכל מעגלי החיים, כולל האקדמיים, או שנשכיל לשמור על הקמפוס כמרחב דמוקרטי פתוח במידת האפשר במציאות העגומה של מדינה בה שולטת ממשלה ימנית קיצונית וגוענית? מה יאפשר מפגש אנושי וחשיבה חופשית ללא מורא?

החופש של המרצה ללמד והחופש של הסטודנט לחקור תלויים ביכולתנו להשאיר את המלחמה מחוץ לשערי האוניברסיטה. אם לא נשמור על הפתיחות של המרחב האקדמי כעת, אנו עלולים לגלות שאיבדנו את היכולת לדמיין כאן עתיד אחר – אזרחי, חופשי ושוויוני. על האקדמיה לחזור להיות המקום שבו מנפצים מוסכמות, לא המקום שבו אוכפים אותן בכוח הנשק והמעקב.

תא חד"ש סטודנטים באוניברסיטת תל אביב קיים השבוע (13.5) אירוע לציון יום הנכבה, בהשתתפות סטודנטים ומרצים ערבים ויהודים. אירוע זה, המתקיים מדי שנה, הוא מבחן אמיתי לחופש הביטוי בקמפוסים מול מתקפת החקיקה של הימין הקיצוני.

נסרין מורקוס

המלחמה העניקה לממשלה ולזרועותיה יד חופשית לדכא את החופש האקדמי בקמפוסים בישראל. מרחב ההשכלה והמחשבה החופשית הופך בתהליך מואץ למרחב של השתקה, מעקב ודיכוי. האוניברסיטה, מעצם הגדרתה, אמורה להיות מרחב טבעי של המחשבה – מקום שבו הרעיונות, הדיאלוגים והמחקרים הם כלי הנשק היחידים. חזון הקמפוס כמרחב חופשי אינו פריבילגיה אקדמית, אלא הכרח קיומי לדמוקרטיה חפצת חיים.

אבל בימים אלה פועל שר החינוך יואב קיש להחלת נהלים נוקשים באוניברסיטאות. מטרתם – מניעת פעילות פוליטית של סטודנטים וחברי סגל, תוך איום בסנקציות תקציביות על מוסדות שלא יישרו קו. צעדים אלו עוררו התנגדות בקרב נשיאי האוניברסיטאות הטוענים לפגיעה אנושה בחופש הביטוי ובחופש האקדמי. בינתיים הממשלה,

בעקבות דין ודברים סוער בוועדת השרים לחקיקה והתנגדות הדרג המקצועי של המל"ג, דחתה את הדיון בהצעה בחודש. זה המשכו של תהליך מדאיג שהתחיל מיד לאחר 7 באוקטובר, עם "מצוד" חסר תקדים אחר סטודנטים ערבים בשל התבטאויות של תמיכה והזדהות עם העם הפלסטיני, עמם! כל התבטאות, לרבות הבעת אמפתיה וסולידריות או זעזוע והתנגדות למעשי הזוועה שביצעו החיילים ברצועת עזה, נתקלה בתגובה קשה. לפעמים התגובה הייתה זימון לתהליך של שימוע באוניברסיטה. אך במקרים רבים עירבה האוניברסיטה מיד את המשטרה ועקב כך נערכו מעצרים וסטודנטים הובאו בפני שופטים. דיכוי חופש הביטוי לא נעצר אצל הסטודנטים הערבים, אלא הופעל גם כלפי מרצים וסטודנטים יהודים מתנגדי המלחמה והכיבוש. מעשים אלה נתקלו בביקורת נוקבת מצד קבוצות מרצים דמוקרטים וגם מצד אוניברסיטאות בחו"ל.

מעקב צמוד

עדויות של סטודנטים במהלך השנה הראשונה של המלחמה בעזה חושפות מציאות של מעקב צמוד ברשתות החברתיות ובקבוצות הוואטסאפ של הפקולטות; הרחקות מקבוצות לימוד; ואווירה תוקפנית מצד סטודנטים המזוהים עם הימין. באחת האוניברסיטאות, כך סופר, אגודת הסטודנטים המזוהה עם מדיניות הממשלה ותומכת במלחמה שכרה סטודנטים במיוחד כדי לבצע פעולות מעקב אלה. התוצאות לא איחרו לבוא: מעצרים, חקירות והדרה שיצרו אקלים של הפחדה ושיתוק הנמשך עד עצם היום הזה. באחד השיעורים שאני מלמדת, העוסק בסכסוך הפלסטיני-ישראלי, משתתפים מדי שנה סטודנטים יהודים וערבים. בשבועות הראשונים של המלחמה בעזה, הודיעה לי סטודנטית ערבייה שהיא לא תגיע לשיעור. היא הסבירה שהוריה חוששים שהיא תתבטא פוליטית, דבר שיגרום לה לבעיות ואף להרחקה מהלימודים. זו רק דוגמא אחת מני רבות לכך שמול דיכוי חופש הביטוי והרדיפה, סטודנטים והוריהם מצמצמים עוד יותר את חופש הביטוי שלהם.

אולם הדיכוי אינו רק דיגיטלי או פוליטי; הוא הפך פיסי ומוחשי כאשר המדים והנשק הם חלק בלתי נפרד מהנוף בקמפוס. כפי ששמעתי מסטודנטים באוניברסיטת תל אביב, ובהמשך למאמר שפורסם ב"זו הדרך" תחת הכותרת "בניין גילמן הופך לבסיס", המראות הללו יצרו דיונים באוניברסיטה

אריאל עמר נואם בעצרת ההפגנה בנצרת, 2.5 (צילום: זו הדרך)

1 במאי: נאבקים יחד למען חיים בכבוד

ברוחה ובתשתיות – משקיעים בשליטה, בדיכוי, במלחמות, בהרס ובהשמדה.

את המחיר משלמים כאן כולנו. כאשר משפחה לא מצליחה לממן את הוצאותיה החיוניות; כאשר צעיר לא רואה אופק; כשמערכת החינוך מתפוררת – זה חלק של המציאות הפוליטית. אלה הלועגים ל-1 במאי מערערים על זכויות העובדים. הם אינם יודעים, שכחו או אינם רוצים לזכור, כי כל מה שהם נהנים ממנו היום הוא תוצאה של מאבקים של עובדים ושל מפלגות פועלים בעולם כולו: יום מנוחה שבועי, ביטוח לאומי, הגבלת שעות עבודה ביממה, איסור על עבודת ילדים, שכר מינימום והישגים רבים אחרים המגנים על העובדים והעובדות.

אלה המנצלים עובדים לשם עשיית הון הם רק אחוז בודד באוכלוסייה. אך בעלי ההון הם המרוויחים מהכיבוש, מהמלחמות ומהניצול. אלה המתנגדים להעלאת שכר המינימום אינם אלה המשתכרים שכר מינימום.

אני מורה ותלמידי חכמים, מוכשרים, ושואפים להשיג עתיד טוב. אבל המערכת הכלכלית-חברתית מנכרת רבים מהם. ולמרות הכל, כמה טבעי להם לעבוד יחד, לשוחח, לחלום. כמה בכוחו של חינוך הנוער לשנות מציאות קיימת ולהפריך הנחות יסוד שגויות.

תפקידן של מק"י וחד"ש הוא להמשיך ולבנות כוח של עובדים, של אזרחים. עלינו מוטל התפקיד לסייע בהתארגנות של עובדים במקומות העבודה, של קהילות, של תלמידים בבתי הספר. לא לפחד לדרוש יותר. לא לפחד לומר: מגיע לנו שכר הוגן. מגיע לנו חינוך טוב. מגיע לנו ביטחון תעסוקתי. ובמיוחד - מגיע לנו עתיד משותף.

אי אפשר לבנות חברה צודקת על פחד. אי אפשר לבנות כלכלה חזקה על אפליה. אז היום, בנצרת, אנחנו אומרים בקול ברור: כן לשוויון. כן לצדק חברתי. כן למאבק משותף. כן לשותפות ערבית-יהודית. תחי המפלגה הקומוניסטית הישראלית! תחי החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון! ניפגש במאבקים!

אריאל עמר

מתוך דבריו בעצרת ה-1 במאי בנצרת

חברות וחברים יקרים, חג פועלים שמח! אנחנו עומדים כאן היום בנצרת – עיר של היסטוריה, של תרבות, של מאבק. באחד במאי, יום העובדים הבינלאומי, אנחנו מציינים לא רק את העבר – אנחנו נאבקים על העתיד. האחד במאי נולד מתוך מאבק של עובדים למען דבר פשוט: לחיות בכבוד. לא להתעשר, אלא לחיות. לא לשרוד – אלא לבנות חיים.

בשנת 2026, אנשים רבים כאן, ערבים ויהודים, לא חיים בכבוד. רבים לא חיים כלל עקב מלחמות השווא והחרבת מערכות הרווחה והבריאות. ישנם מי שעובדים מהבוקר עד הלילה ועדיין לא סוגרים את החודש. ישנם צעירים שלא רואים אופק וישנם עובדים בלי ביטחון תעסוקתי, בלי זכויות, בלי הגנה.

בה בעת השולטים פועלים להפריד ולמשול בנו. אומרים לנו כי הבעיה כאן היא העימות בין ערבים ליהודים אך זה שקר שנועד להעסיק את ההמונים במלחמות במקום בעמידה על זכויותיהם. כאשר מסיטים את זעם ההמונים אל עבר אויב פלסטיני מדומיין, טובעים במלחמות במקום לעסוק בחיים עצמם.

האמת פשוטה: המאבק שלנו משותף. כשעובד ערבי מקבל שכר נמוך - זה מחליש גם את העובד היהודי. כשמפריטים שירותים ציבוריים, כולנו משלמים את המחיר. כשמפחידים ומעמתים אותנו – מסיטים אותנו מהעיסוק בשאלה מי באמת מרוויח מזה. אנחנו כאן בנצרת כדי לומר: לא נסכים לזה.

שואלים אותנו: "מהי הרלוונטיות של תהלוכה לרגל האחד במאי בשנת 2026?". אנו משיבים: האחד במאי לא עוסק בנוסטלגיה. הוא עוסק בשאלה מאוד עכשווית: מי יכול לחיות כאן בכבוד ומי לא. התשובה ברורה: אנשים רבים, ללא הבדל דת, גזע או לאום, עובדים קשה ולא מצליחים להגיע לביטחון בסיסי. יוקר המחיה עולה, השכר נשחק, והעתיד נראה לא מבטיח, בלשון המעטה.

זה לא מקרה. זו תוצאה של מדיניות. אנו אומרים בצורה ישירה: אי אפשר לנתק בין המצב הכלכלי והחברתי כאן לבין הכיבוש המתמשך. הכיבוש אינו רק שאלה פוליטית – הוא מנגנון כלכלי. הוא שואב משאבים אדירים, תקציבים, כוח אדם ותשומת לב. במקום להשקיעם בחינוך, בבריאות,

מפלה לשמאל בבחירות האזוריות בהודו

אסיפת בחירות של המפלגה הקומוניסטית (מרקסיסטית) בקראלה (צילום: ניו אייג)

מאפיינים מקומיים. לאורך השנים הצטיין הממשל המקומי במדינה זו בצמיחה כלכלית חזקה יחד עם עמידה איתנה מול הלחצים של המרכז. עם זאת, הפופולריות של מועמד האופוזיציה, השחקן הנודע ויג'אי, יחד עם המיאוס הציבורי מדמותו של סטלין, השולט במדינה כבר שנים רבות, הביאו לתבוסת הממשלה. גם סטלין עצמו איבד את מושבו.

נפל המעוז בקראלה

קראלה, המעוז האחרון של הקומוניסטים בהודו, נפל אף הוא. המפלגה הקומוניסטית זכתה רק ב-35 מושבים מתוך 140. אך מי שעקב אחרי הפוליטיקה הקראלית לא הופתע – הכהונה האחרונה של הקומוניסטים התאפיינה בזליגה ימינה. די להזכיר כי רק לפני כמה שבועות הוזמן ראש ממשלת קראלה היוצא, פינראי ויג'אי, לצלצל בפעמון לאות פתיחת הבורסה בוול סטריט. יש הטוענים כי בכך צלצל ויג'אי לסיום העיין הקומוניסטי בקראלה.

בקדנציה האחרונה ויג'אי פיטר והחליש שרים קומוניסטיים עקביים, ובמקביל חיזק שרים ופוליטיקאים הנאמנים לו כדי לאשר רפורמות כלכליות ליברליות, פעל להחלשת הדמוקרטיה המפלגתית ובנה פולחן אישיות סביב דמותו. ממשלתו של ויג'אי נקשרה גם לפרשת שחיתות גדולה בהקשר לכספי החירום שהועברו אחרי השיטפונות ההרסניים לפני שנתיים. ממשלת ויג'אי נחשפה לביקורת עזה משמאל בעקבות הקמה של יחידות משטרתיות חדשות לציד פעילים קומוניסטים מאואיסטים ב-2022.

אך למרות התוצאות, מן הראוי לציין את המסורת הדמוקרטית העמוקה בקראלה, בה שום ממשלה לא החזיקה בשלטון מעל קדנציה אחת – לבד מהקומוניסטים. המסורת הדמוקרטית הוכיחה עתה את כוחה מחדש, כאשר ויג'אי ניסה לזכות בקדנציה שלישית עבור הקומוניסטים.

סיכום מערכת הבחירות הוא אירוע עצוב עבור השמאל בתת היבשת ההודית. פרשנים הודים טוענים כי תוצאות הבחירות הן הד להתפתחויות בנפאל השכנה, בה הדור הצעיר הצביע למועמד מעולם הבידור והוריד את השמאל מהשלטון. כעת, לראשונה, השלטון המקומי בהודו נצבע כמעט לחלוטין בצבעי הימין. זו נורת אזהרה בוחקת לקראת הבחירות הכלליות של 2029, בהן ינסה מודי לזכות מחדש ברוב מוחלט ולהוביל לשינוי החוקה ההודית.

עידן סלוצקר

בבחירות האזוריות בחמש ממדינות הפדרציה ההודית, שנערכו בין 29 באפריל ל-4 במאי, נרשמו מפלות קשות למפלגות השמאל מול הישגים למפלגת הימין הקיצוני של ראש הממשלה נרנדרה מודי. במדינת בנגל המערבית זכתה מפלגתו של מודי בניצחון סוחף – לראשונה מאז עצמאות הודו. במקביל ניצחה מפלגת השלטון גם במדינות אסאם ופונדושרי.

במדינות קראלה וטמיל נאדו שבדרום הודו נחל השמאל תבוסה מול כוחות אחרים. בקראלה הודחה המפלגה הקומוניסטית מהשלטון בידי ברית בהובלת מפלגת הקונגרס. בטמיל נאדו נחל השלטון הדרויד – אידיאולוגיה שמאלית הנשענת על הזהות הדרום-הודית – תבוסה מול מפלגה פופוליסטית חדשה בראשות שחקן ידוע.

מערכת הבחירות התאפיינה ברמות חריגות של גזענות מצד מועמדי מפלגתו של מודי (BJP) ביחס לעבר. כך, הקמפיין שהובילו האשים את האוכלוסייה המוסלמית ביוקר המחייה הגובר ובשחיקת ערך הרופי כתוצאה מהמלחמה באיראן. אחת הסיסמאות ששימשה את המפלגה אף טענה כי מחירי המזון עולים משום שהרוכלים המוסלמים מעלים את המחירים לצרכנים ההינדואיים.

גזענות בבנגל המערבית

מפלגתו של מודי השקיעה משאבים אדירים במערכת הבחירות בבנגל המערבית, והצליחה להביס את הממשלה המכהנת של מפלגת TMC, מפלגת ימין בנגלית עם זהות אנטי-קומוניסטית מובהקת, שנשענה על אלימות ושחיתות וששמה נקשר בשנים האחרונות בהגנה על שורה של עבריינים בעלי זיקה לשלטון. מועמד מפלגתו של מודי היה בכיר לשעבר ב-TMC ובמהלך הקמפיין תקף את מפלגתו הקודמת והוקיע אותה כ"מפלגת המוסלמים". בה בעת ביקר אותה על מעורבות בפשע ובשחיתות, והשווה אותה לשלטון הישן של "חזית השמאל" שמשלה בבנגל במשך עשרות שנים והודחה בסופו של דבר בשל מעשי שחיתות.

BJP התאמצה גם לפלג את השמאל הבנגלי באמצעות הדגשת הדיכוי האלים שנקטה TMC נגד השמאל – לרבות רצח פעילי שמאל, התקפה על משרדים של מפלגות, ועוד. אך הביקורת לא הפריעה ל-BJP לחגוג את ניצחונה בכריתת ראשו של פסל לנין בקולקטה מיד עם היוודע תוצאות הבחירות. הממשלה הפדרלית ההודית תרמה אף היא לניצחון מפלגתו של מודי בבחירות בכך שמחקה מאות אלפי מצביעים מספר הבוחרים. באופן זה הטתה את הבחירות לטובת הימין. יחד עם זאת יש לציין כי הטית הבחירות אינה הסיבה היחידה לניצחון הימין הקיצוני – ב-8 מתוך 10 אזורים בהם מחיקת הקולות הייתה גדולה במיוחד, מועמדי BJP נחלו תבוסה. נקודת האור היחידה מבחינת השמאל בבנגל המערבית היא הצלחתם של הקומוניסטים לזכות במושב בפרלמנט המקומי – לראשונה מזה עשור. בכך ניצלה המפלגה ממחיקה בידי רשם המפלגות.

מפלה לשמאל בטמיל נאדו

בטמיל נאדו – המבצר הדרומי נגד אידיאולוגיה הלאומנות ההינדית של מודי – הודח שלטון השמאל של ראש הממשלה מ.ק. סטלין. קואליציית השמאל, שכללה גם את המפלגות הקומוניסטיות, שילבה אידיאולוגיה סוציאליסטית עם

תערוכה ביפו: מרחק כפול - חילוץ והנכחה

בגלריית "אל-מתנה" החדשה ביפו מוצגת התערוכה "מרחק כפול - חילוץ והנכחה". זו מחברת בין שני רגעים שונים של "חילוץ" - האחד חומרי וארכיוני, והשני חזותי ורעיוני - כדי לחקור כיצד האמנות פועלת כמרחב של זיכרון פעיל ולא רק כתיעוד של העבר.

במרכז התערוכה - אנדרטת יום האדמה שהקימו בסח'נין ב-1977 האמנים עבד עאבדי הוותיק וגרשון קניספל המנוח לזכרם של שישה מפגינים ערבים שנהרגו בידי צה"ל והמשטרה שנה לפני-כן במאבק על האדמות. התיעוד של המונומנט הגדול, החשוב בקרב המיעוט הלאומי הערבי-פלסטיני בישראל, מוצג יחד עם עבודתה העכשווית "360" של נרדין סרוג'י. בתערוכה מוצגים מודל האנדרטה וגם כרזות של עאבדי שהפכו נכסי צאן ברזל של התרבות הפלסטינית, צילומים של התקופה ועדויות.

כתבה שפורסמה בעיתון "אל-איתחאד" ב-2007 הובילה לחיפוש אחר המודלים המקוריים של אנדרטת יום האדמה. המודלים היו נטושים במשך עשרים שנה בוואדי בכרמל, קבורים תחת קוצים, מחטי אורן ואדמה. פעולת חילוץ הייתה התערבות ארכיאולוגית חיה, שהפכה את האובייקטים משברים מוזנחים לאנדרטה נודדת המלווה את יום האדמה כבר כמעט שני עשורים. מנהל ומייסד מוסאוא, ג'עפר פרח, סיפר ל"זו הדרך": "לא היה קל למצוא את המודל הכבד וגדול הממדים, אבל מאז הוא שמור אצלנו, במרכז. האנדרטה עצמה הוצבה בבית הקברות בסח'נין על פי החלטת המפלגה הקומוניסטית הישראלית. זו חששה מהתנכלות השלטונות וסברה שיהיה קשה עד מאוד להסירה מבית קברות".

עאבדי הוסיף כי התערוכה נערכת לרגל 50 שנה ליום האדמה. לדבריו, האנדרטה "היא ביטוי פוליטי-אמנותי-היסטורי המסמל את המאבק שהחל בימי הנכבה ב-1948, נמשך ביום האדמה ולא נפסק עד ימינו למען זכויות הפלסטינים". עאבדי נשאל: "הפסל הגדול 'הגר' של קניספל שנותר לעיריית נצרת מוצב במגרש חניה, נטוש ומוקף אשפה. האם אתה סבור שניתן יהיה לשמור מורשת אומנותית זו לדורות?", והשיב: "יש לי הסתייגות ואף ביקורת על יחס הציבור שלנו למורשת הוויזואלית - הזקוקה כל כך לטיפול ושימור. חברי מחמוד דרוויש אמר 'המילה היא המלכה'. הוא רצה להבליט את חשיבות המילה הכתובה. עם כל הצניעות, גם האמנות היא חשובה", הוסיף.

התערוכה שאצרו רולא חורי וטל בן צבי מוצגת בגלריה ברחוב סלמה 25, יפו, עד לסוף חודש מאי.

אפרים דויד

שבוע עיר / בעריכת לריסה מילר

הבוס מבסוט / עמית בן עמי

הבוס מבסוט
הראש מאשר
השם ישמר
הרש רושף

העובד אבוד
המורה מרוחה מרת רות
התיכון טחון
המזוזה מזוייע
השער שרוף
הרחוב חרב
המשפחה נשפכה
המים מזהמים
הבית בטון
הטון תקיף
השועל שולט
הרמטק"ל התקל
האבנים עבות
הדגים מתגודדים
השמש ממשפח
האצבעות עצובות
הרעש רעיל
הרע רועש
הנצחון תציוני
או תציוני
הנצחון עפץ
המזמור מוזר
הדרך דרומה הדרך לרומא
השלוש משלשל
החוף פוכר
החוף יבש
האש משלמת
הנרנקה זרוק
הגדי גדיע
השדה
הנוף
הארון
המטה
השמיכה מכסה
העבר עבר
העברה עברה
העתיד מתעתע
הדמיון דמוני
הקו כבוי
המכונה מכינה מרק
המשקה משכר
הפקר קרוב
המראה מואר
הבשר אבסורדי
הבוס מבסוט
הציר מציר
הבור מתרחב
הבץ בצלם
המבוזבז מבזבז
הבוק בקלאווה
הבוט בוטה
הביט מקעית
הלום בחלון
הדשא מדשדש
אגס גוסס

מפגינים ברצועת עזה מול כוחות הכיבוש באינתיפאדה הראשונה, אשר גרמה מיתון במשק הקפיטליסטי הישראלי (צילום: אפי שריר / ויקימדיה)

"כלכלת ישראל" של יוסף זעירא פורסם בערבית

ממצא מרכזי ב"כלכלת ישראל" הוא שנוסף לעלויות הביטחון הרשמיות והלא רשמיות, ניתן היה להגדיל את התוצר ביותר מ-30% אילו ישראל הייתה מתקדמת לקראת סיום הסכסוך. הספר גם מראה כי בניגוד למלחמות העבר נגד צבאות קונבנציונליים, שהסתיימו בשנת 1980 בשל השלום עם מצרים, הסכסוך עם הפלסטינים מחולל מיתונים.

כך קרה ב-1989 בשל האינתיפאדה הראשונה; כך קרה ב-1997 עד 1999 בעקבות רצח ראש הממשלה יצחק רבין ועליית בנימין נתניהו לשלטון, כאשר משקיעים חששו לעתיד תהליך אוסלו. בין השנים 2000-2004 גרמה האינתיפאדה השנייה למיתון עמוק, ומאז 2023 ישראל שוב במיתון בשל מלחמת עזה. רק בשנים 2009 ו-2020 אירעו "מיתונים מיובאים", הראשון בעקבות המיתון העולמי והשני בשל מגפת הקורונה. הספר עוסק בהרחבה גם במדיניות הקפיטליסטית הניאו-ליברלית הנהוגה בישראל מאז 1980. המחבר מציין כי טענות משרד האוצר ונתניהו לפיהן "קיצוץ ההוצאות הציבוריות יפנה משאבים לצמיחה כלכלית", אינן נכונות ואינן נתמכות בעובדות. משנת 1973 עד היום ירדו ההוצאות הציבוריות מ-80 אחוז מן התוצר לכ-40 אחוזי תוצר ולדברי זעירא "זו ירידה דרמטית". למרות זאת, מגמת הצמיחה הממוצעת באותן השנים לא השתנתה.

תנועת העבודה שיתפה פעולה עם ליברליזציה

הספר מנתח כמו-כן את המדיניות הכלכלית של תנועת העבודה ומסביר את התפתחותה לאורך השנים. הספר ממחיש בנתונים רבים כי מדיניות זו לא הייתה מעולם סוציאל-דמוקרטית. היא התערבה בכלכלה רק כדי לפתור משברים לאומיים, כמו בשנות החמישים, בעת קליטת גלי העלייה הגדולים, ואחרי 1967, כשהחל משבר ביטחוני חמור שהצריך השקעת משאבים רבים.

ברגע שמשברים אלו נסתיימו, תנועת העבודה שינתה כיוון, הקטינה את מעורבותה בכלכלה ושיתפה פעולה עם מדיניות ליברליזציה אגרסיבית. כך קרה בראשית שנות ה-60 של המאה הקודמת וכך קרה גם לאחר השלום עם מצרים, משנות ה-80 ואילך תחת שלטון הליכוד.

הספר מיועד לציבור הרחב, לקוראים שאינם כלכלנים, אך גם לכלכלנים מקצועיים עשויים ללמוד ממנו הודות לניתוח הכלכלי-טכני המופיע בנספחים. המהדורה העברית של הספר, שיצאה לאור בהוצאת "ידיעות ספרים", מכילה דיון ארוך בשאלת הקשר בין המחקר הכלכלי, שהוא חלק ממדעי החברה, לבין השקפת העולם של החוקרים. זעירא טוען כי יש למתוח קו ברור בין הניתוח המדעי לבין השקפת העולם. הדבר אינו קל כמובן, ואולי אף בלתי אפשרי, אך זעירא סבור "שיש לעשות כל מאמץ כדי למתוח את קו המפריד".

יוסי אבו

"כלכלת ישראל", ספרו של יוסף זעירא, פרופסור ידוע לכלכלה בארץ ובעולם הפעיל שנים רבות בשמאל הישראלי, פורסם באחרונה בשפה הערבית. הספר יצא לאור לראשונה בישראל בשנת 2018. מהדורה אנגלית משופרת הופיעה בארצות הברית בשנת 2021, וממנה תורגם הספר לערבית. את המהדורה הערבית פרסמה הוצאת "מדר" ברמאללה והספר יופץ בגדה המערבית ובארצות הערביות.

הספר כולל שילוב של ההיסטוריה הכלכלית של ישראל ושל ניתוח כלכלי של סוגיות המשק המרכזיות, בהן צמיחה כלכלית, מחזורי עסקים ומיתון, אינפלציה, מדיניות כלכלית, אי-שוויון ומאזן התשלומים. מהמחקר עולה כי דעות מקובלות רבות בציבור על כלכלת ישראל אינן נתמכות בעובדות. כך לדוגמה מלמד הספר כי הצמיחה הכלכלית המואצת במשך חמישים שנים, משנת 1922 עד שנת 1972, לא הייתה "נס כלכלי" ותאמה את התיאוריה בדבר הצמיחה הכלכלית.

מה שאפשר את הצמיחה בארץ, בהבדל מארצות אחרות, היה המיתון החיצוני הגדול שהגיע ליישוב היהודי עד 1948 ולמדינה לאחר 1952. עד קום המדינה נבנה היישוב על כספי העולים, שהגיעו בעיקר מפולין ומגרמניה והביאו עמם מומן לא מבוטל. גם התרומות הציוניות סייעו מאוד. משנת 1952 היו אלה כספי השילומים מגרמניה שאפשרו את הצמיחה המהירה עד תחילת שנות ה-70 ולהם נוספו התרומות הציוניות.

צמיחה נמוכה יחסית

עוד עולה מהספר כי משנת 1973 צומח המשק הישראלי בקצב דומה לזה של ארצות המערב הקפיטליסטי, אך ברמה נמוכה יותר. תופעה זו ידועה בשם "פריון העבודה הנמוך בישראל", או במלים אחרות: התוצר לשעת עבודה נמוך יחסית. לפי זעירא, לרוב מוסבר התוצר הנמוך יחסית ברמת השקעות הון נמוכה, ולא דווקא באיכות נמוכה של העבודה. הרמה הנמוכה של ההון הפיסי בתהליך הייצור היא תוצאה של סיכון גבוה להשקעה במשק, וכך הדבר לאורך שנים רבות, מאז שנות ה-60. "סכיר שהגורם לסיכון הגבוה הוא הסכסוך הישראלי-ערבי. אילו היינו מגיעים להסדר היינו מגדילים את התוצר לשעה ב-26 אחוזים", כתב זעירא.

פריון העבודה נמוך לא רק בשל השקעה נמוכה בהון פיסי, אלא גם בשל כניסתם המאוחרת של ישראלים למסלול העבודה בשל השירות הצבאי ונגזרותיו, למשל הטיוול בעולם. כתוצאה מכך גדל ההון האנושי של עובדים ישראלים באיחור ולכן מקטין את ממוצע ההון האנושי המושקע בייצור. לפי המחבר ניתן היה להגדיל את התוצר ואת פריון העבודה ב-4.3 אחוזים "אילו ניתן היה לקצר את השירות הסדיר לשנה אחת לגברים ולנשים".

הכיבוש הגיע לליטאני

כוחות הכיבוש גם תקפו השבוע מרפאה בעיירה סריפא במחוז צור המסונפת למשרד הבריאות. התקיפה הישראלית הרגה חובש ופצעה חמישה בני אדם נוספים. יצוין שעשרות אנשי חילוץ והצלה, יחד עם חובשים, נהרגו בתקיפות ישראליות מאז תחילת מארס. המרכז שימש מתנדבים צעירים מסריפא שהתערבו במקרי חירום וביצעו פעולות חילוץ במהלך התקיפות הישראליות. עיריית סריפא גינתה אמש את "התוקפנות האכזרית שכוונה נגד המרפאה ביישוב, הנתמכת בידי משרד הבריאות הלבנוני, הובילה למותם ולפציעתם של מספר אנשי חילוץ אזרחיים בעת מילוי תפקידם ההומניטרי והלאומי".

יצוין שמשרד הבריאות בביירות מסר אמש כי מניין ההרוגים כתוצאה מההתקפות הישראליות על לבנון עלה ל-2,869 מאז 2 במארס. כמו כן, מספר הפצועים עלה ל-8,730, "בעוד התקיפות האוויריות הישראליות נמשכות באזורים נרחבים בלבנון, ומתרכזות בעיקר בעיירות ובכפרים בדרום".

חד"ש טודנטים אוניברסיטת תל-אביב

טקס יום הנכבה

יום רביעי 13.5 | 12:00 | כיכר אנטני

מועצת חד"ש

כינוס לבחירת מועמדי חד"ש לכנסת
יתקיים ביום שבת, 16.5, בדיר חנא

דובר צה"ל הודיע בשלישי (12.5) כי כוחות הכיבוש חצו את נהר הליטאני בדרום לבנון ו"השיגו שליטה מבצעית באזור", אך ציין כי הם נמצאים "בתחומי הקו הצהוב" (ר' עמ' 3). לפי הצבא, הכוחות מרוחקים כ-10 ק"מ מגבול ישראל-לבנון. הרחבת האזור שתחת כיבוש ישראל נעשתה בזמן הפסקת האש ולקראת סבב שלישי של שיחות בווינגטון בין משלחות לבנון וישראל, שצפוי בסוף השבוע.

בתוך כך, פעולות הפיצוץ שמבצעים החיילים מדי יום בדרום לבנון, בכפרים ברצועת הביטחון, פגעו השבוע בעיר אליחאם ובכפר הנוצרי דיר מימאס — שתושביו טרם פונו בידי הצבא הישראלי. ראש עיריית דיר מימאס לשעבר, ג'ורג' נקד, מסר לכלי התקשורת בביירות כי הצבא הרס את באר המים של הכפר, ובכך מנע מהתושבים את אחד ממקורות אספקת המים העיקריים. נקד הוסיף כי המתקפות הישראליות הרסו כליל מבנה מגורים בן ארבע קומות הכולל שמונה דירות, השייך לכנסייה היוונית-אורתודוקסית.

בשני (11.5) הפצצה ישראלית נוספת על בית בכפר דונין הרגה לפחות ארבעה, בהם ילד, ופצעה ארבעה נוספים, שרובם נמנים עם אותה משפחה. ארבעת הקורבנות הם מוחמד חיידר ניזאמידין, האלה חיידר ניזאמידין, הילד מהדי מוחמד ניזאמידין ויאסר קאסם פקיה.

על פי הדיווחים שפורסמו, חיל האוויר תקף באותו יום כ-34 יישובים; כטב"מים ישראליים פגעו בשישה כפרים שונים;

השבוע לפי איתי בנימיני

וארטילריה ישראלית ירתה לעבר 14 כפרים. מנגד, חיזבאללה לקח אחריות על כ-20 תקיפות נגד עמדות ישראליות בכפרים הלבנוניים שנכבשו בתוך רצועת הביטחון.

זה הדרק
ZOHADEREKH
كول عمالي מהשטח

zoha.org.il